

Den Etniske Vinkel

Af Asim Latif og Sophia Jacques, Fonden for Socialt Ansvar

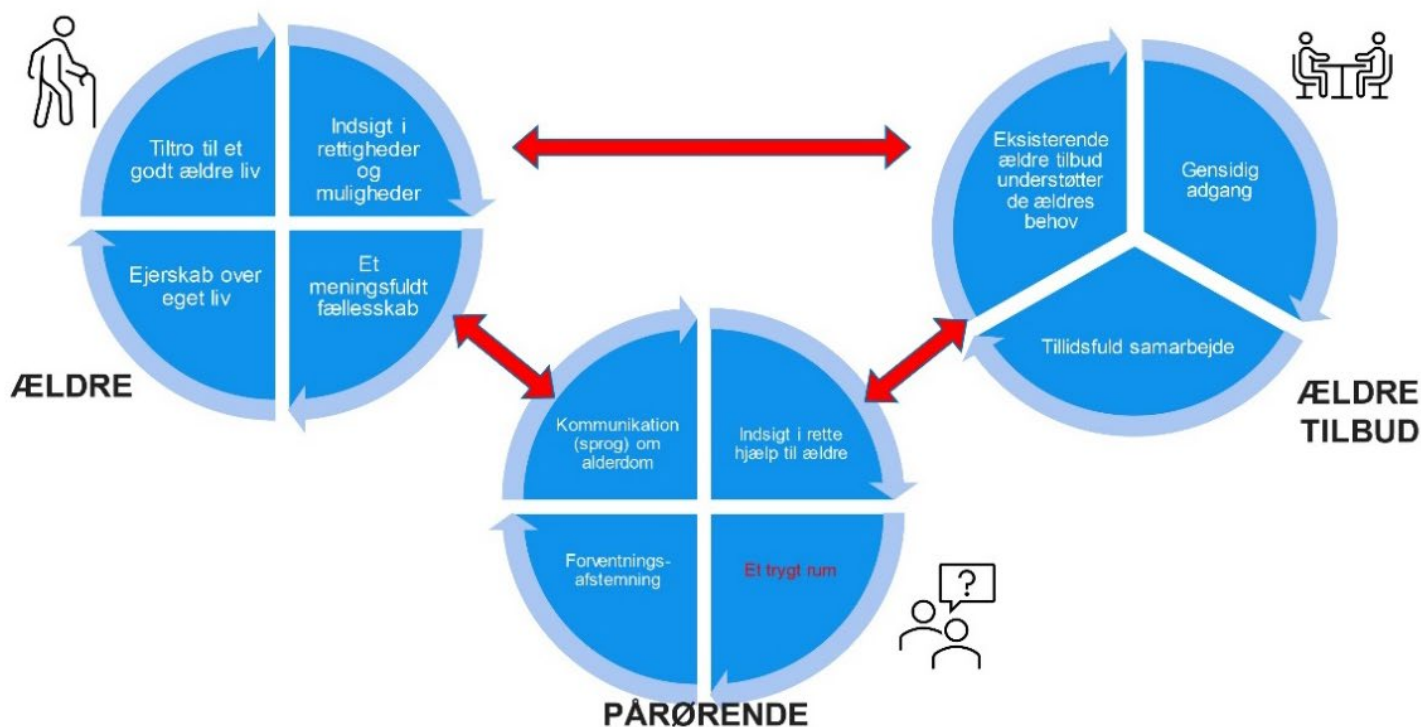
Med støtte fra Fonden Ensomme Gamles Værn i 2022 kom ca. 275 etniske minoritetsældre og deres pårørendes ressourcer i spil for at finde løsningsforslag på aktuelle problemstillinger vedrørende de ældres mistroivsel.

Udviklingsprojektet *Den Etniske Vinkel* havde til formål at udvikle nye løsningsforslag i samspil med de ældre og pårørende for at skabe bedre trivsel og vilkår for et mere værdigt ældreliv blandt etniske minoritetsborgere i Danmark. Samtidig handlede projektet om at få inddraget og synliggjort målgruppens egne perspektiver i udviklingen af løsningsforslagene. Et kvalificeret bud på den etniske vinkel.

Projektet byggede videre på Fonden for Socialt Ansvars større kortlægning af de behov og udfordringer, som vedrører etniske minoritetsældre. Cirka 500 ældre, 500 pårørende og 50 fagpersoner blev interviewet i 2022 og gav derfor projektet en unik og dyb indsigt i de udfordringer, som målgruppen har, og et solidt forudgående afsæt af relationer med mange ældre og deres pårørende.

Den Etniske Vinkel involverede derefter de ældre og pårørende i at komme med deres egne inputs til løsningsforslag på de 11 problemstillinger, som fremhæves herunder i kortlægningens problemkompleks. Vores problemkompleks arbejdede ud fra tre forandringsniveauer: Individniveau, pårørende- og det nære netværksniveau og samfundsniveau.

Ældre problemkompleks: Mangel på

Problemet er problemet og ikke relationen

Dette udviklingsprojekt skulle bidrage til at finde nye og gode løsningsforslag, så flere ældre med etnisk minoritetsbaggrund kunne få mere indflydelse på deres eget liv og opnå en hverdag i bedre trivsel og livsglæde.

Gennem afholdelse af en række indledende involveringsmøder med de ældre, deres pårørende, etniske minoritetsforeninger, netværksgrupper samt andre ressourcer stærke pårørende udenfor foreningslivet, så vi,

at rummet for samtale var en essentiel forudsætning for at kunne skabe ejerskab over dialogen i de etniske minoritetsmiljøer. At møderne handlede om at inddrage etniske minoriteters egne ressourcer, viden og kompetencer understøttede dem i at føle sig set og hørt og hjalp med at kaste et skarpt lys på evt. blinde vinkler og manglende perspektiver.

Især relationelle udfordringer indbyrdes i familierne og i samarbejdet med det offentlige viste, at relationer og problemstillinger anses meget sammenflettet, og at det var svært for alle parter at forholde sig objektivt til problemet. Sideløbende udrullede vi en online kampagne på Facebook og LinkedIn for at øge opmærksomheden og engagementet for projektet samt rekruttere blandt etniske minoritetsældre og pårørende til projektets netværksgrupper.

Fonden for Socialt Ansvar

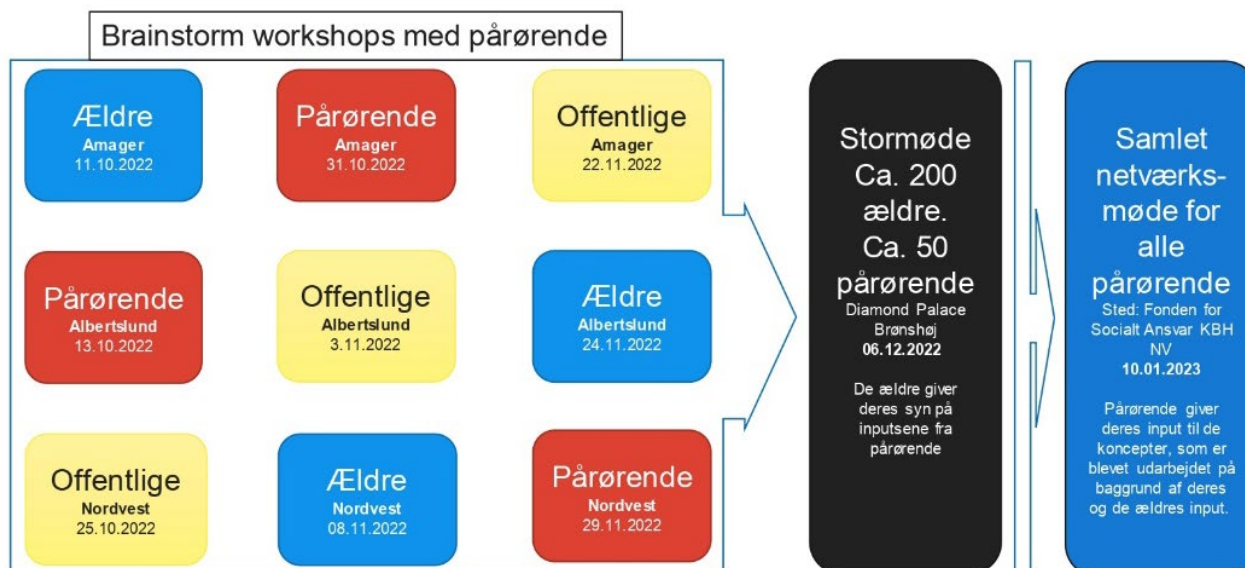
Fonden for Socialt Ansvar (FSA) arbejder med frivilligt socialt arbejde på mange niveauer ud fra et tværgående samarbejde mellem den frivillige, private og offentlige sektor og er paraplyorganisation for landsdækkende frivillige sociale indsatser, som bl.a. Baba, Bydelsmødre og Natteravnene. FSA har mangeårige erfaringer med inddragelse af målgruppen og frivillighed via indsatserne Bydelsmødre og Baba. De to indsatser har tilsammen mere end 1.400 aktive frivillige med etnisk minoritetsbaggrund fordelt i 40 kommuner på tværs af landet og er dermed det største netværk af etniske minoritetsfrivillige i Danmark.

FSA har oprettet en adskilt udviklingsafdeling, som har særlig fokus på at udvikle nye løsninger til nye målgrupper. Her er etniske minoritetsældre et strategisk fokusområde. Den Etniske Vinkels viden og løsningsforslag vil blive forankret i organisationens ældreindsats og blive skaleret ud til hele landet via fondens netværk for etniske minoritetsældre og pårørende i lighed med FSA's øvrige landsdækkende indsatser. Læs mere på www.socialtansvar.dk

Ni netværksmøder på tværs af etniciteter og behov

Vi etablerede tre netværksgrupper med pårørende til etniske minoritetsældre, hvor hver gruppe mødtes adskilt tre gange i løbet af projektperioden. Netværksgrupperne indeholdt tilsammen ca. 55 pårørende, som mødtes enten fast i København NV, København S eller Albertslund. Til hvert møde blev enten de ældres, de pårørendes eller de offentlige/frivilliges ældretilbuds udfordringer sat i fokus, og nye løsningsforslag blev diskuteret og indsamlet. Alle løsningsforslagene udsprang af de pårørendes egne kompetencer og indsigter om deres ældres hverdagsbehov og udfordringer. Se overblik over projektets aktiviteter:

Overblik over aktiviteterne i "Den Etniske Vinkel"

Svækket selvopfattelse, tavse forventninger og stereotype forforståelser

Netværksmøderne understregede vigtigheden af at arbejde på alle de tre forandringsniveauer på samme tid, hvis en reel effekt skulle skabes for de ældre. Særligt udfordringerne mellem de tre parter i deres samarbejde og relation blev tydeliggjort som en flaskehals for udvikling.

I forhold til de ældres egne problemstillinger påpegede mange pårørende også sammenhængen mellem de ældres manglende viden om rettigheder og handlemuligheder som ældre. De talte også om dialogerne internt i familierne og blandt de etniske minoritetsmiljøer, og hvordan samtalen om alderdommen nærmest ikke var eksisterende.

En anden pointe fra de pårørende omhandlede, hvordan deres forældres selvopfattelse muligvis havde ændret sig over tid. At de ældre så sig selv som mindre ressourcefulde og værdifulde i familien og ubevidst tvivlede på, om deres børn kunne bruge deres erfaringer til noget i dagens Danmark. En pårørende delte en historie om sin far, hvor faren ubevidst havde nedgraderet sin egen historie:

"Jeg talte med min far om hans barndom, og han begyndte at fortælle en historie, men stoppede midtvejs og sagde, at det var jo lige meget. Det var jo bare en lille historie" (Pårørende, netværksgruppe)

Denne skrævridding af de ældres selvopfattelse og tro på egne evner havde nødvendigvis ikke noget med alderdommen at gøre, men var mere en relationel forandring i familien. De ældres omstændigheder med sproglige vanskeligheder og manglende viden om det omgivende samfundssystem og strukturer gjorde dem mindre ressourcefulde for deres børn. Samtidig med at de offentlige myndigheder strukturelt har inddraget deres pårørende i en tidlig alder til at tolke og kommunikere på deres vegne.

I forhold til de pårørendes egne udfordringer omhandlede det primært den manglende samtale om alderdom mellem de ældre og deres pårørende. De pårørende gav udtryk for, at der hverken var sprog eller kultur for at have denne samtale, og det efterlod dem alle i et tomrum af magtesløshed, misforståelser og misanerkendelse af hinandens livssituationer og vilkår. De ældres subtile forventninger havde skabt en ekstremt dårlig samvittighed hos de pårørende.

Mange af de pårørendes løsningsforslag havde fokus på selve indholdet af samtalen og anerkendelsen af deres forældres levede liv og kontekst. Andre løsningsforslag omhandlede bud på mere konkrete værktøjer til at kunne facilitere samtalen mellem dem, uden at der ville opstå konflikt. Frygten for konflikt blev aldrig nævnt direkte, men den blev formuleret på andre måder:

"Det kan jeg slet ikke tale med min mor om. Hvis jeg begynder, ville hun straks lukke samtalen ned og sige, om jeg bare vil sende hende væk på et plejehjem? Det giver mig bare endnu mere dårlig samvittighed" (Pårørende, netværksgruppe)

Til netværksmøderne så vi igen en tydelig sammenfletning af problem og relation, hvor en samtale om alderdom hurtigt blev til en følelsesmæssig samtale om svigt og skam. Samtalen havde svært ved at forblive objektiv og konstruktiv. Samtalen om alderdommen og forventningsafstemningen i familierne var tabuiseret, og frygten for konsekvensen gjorde samtalen svær at tage. Grundlæggende handlede det om en

forudbestemmelse af, at en fælles forståelse måske aldrig kunne opnås mellem de pårørende og deres forældre.

I forhold til de offentlige og frivillige ældretilbuds problemstillinger omhandlede de pårørendes løsningsforslag primært, hvordan diverse ældretilbud kunne blive mere relevante for etniske minoritetsældre. Mange af løsningsforslagene påpegede et gennemgående ønske om at få opkvalificeret personalet, som arbejdede i ældreplejen, i viden om de ældres behov og ønsker, men også i kulturforståelse. De pårørende talte også om, hvordan man kunne tænke sociale ældrefællesskaber på en ny måde og muligvis kunne bryde med kategoriseringen af den "rigtige" ældre.

De pårørende delte erfaringer om, at de professionelle stereotype forforståelser om, at de etniske minoritetsældre skulle være passive, samarbejdsbesværlige og/eller alene selvforskyldt i egen livssituation. Her blev det understreget, hvordan professionelle ubevidst såvel som bevidst kan være med til at fastholde ulighedsskabende strukturer i den offentlige ældresektor, og hvilken negativ konsekvens det kan have for at løse de reelle problemstillinger for etniske minoritetsborgere.

Vi så et behov for, at den stigende diversitet i ældrekategorien blev anerkendt på et ledelsesmæssigt plan hos ældretilbuddene samt deres fælles ansvar i at skabe de nødvendige rammer for, at alle individer med forskellige kulturer kunne understøttes. De pårørendes ønske om opkvalificering af de professionelle, der beskæftiger sig med ældre, kunne være med til at skabe en mere forstående tilgang til arbejdet med diversitet og fremme deres viden om de ældres reelle behov og ønsker.

Stormøde med fokus på at inkludere de ældres perspektiver, situationer og relationer

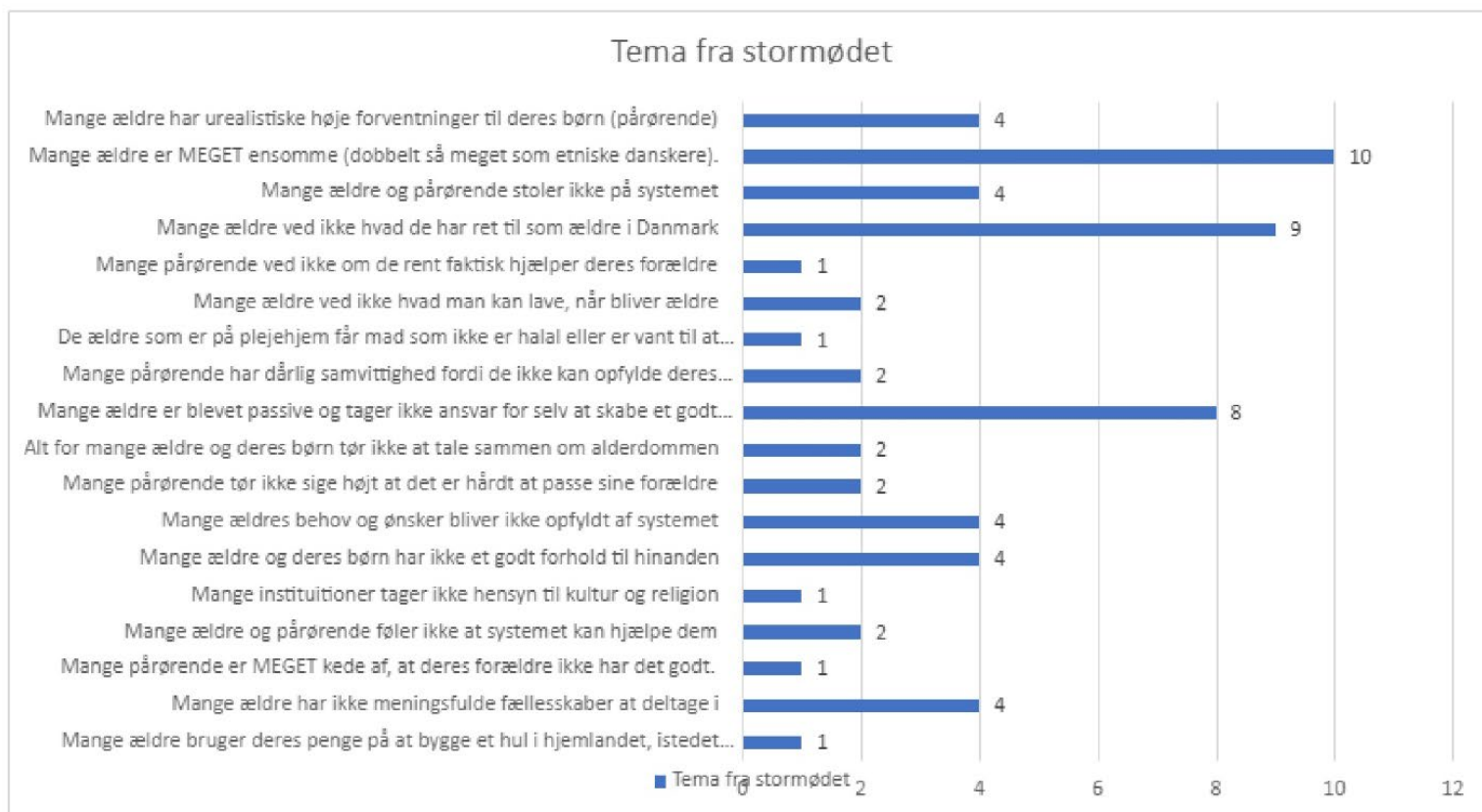
Vi afholdt efter de ni netværksmøder et stormøde for etniske minoritetsældre og pårørende. Til dette stormøde mødte der 220 mennesker op med forskellige etniske minoritetsbaggrunde, hvor 65 % var ældre over 55 år. De deltog i en 4-timers workshop om det gode ældreliv i Danmark.

Her skulle hvert bord udvælge en bestemt problemstilling og diskutere løsningsforslag. Der blev givet 18 forskellige problemstillinger på et ark, som alle udsprang af udviklingsprojektets problemkompleks. Det var dog op til de ældre selv at vælge, hvilke problemstillinger de fandt mest vigtige at finde løsninger på. Det blev gjort for at kunne se, hvilke problemstillinger som fyldte mest hos de etniske minoritetsældre.

Ud af de problemstillinger, de ældre selv valgte, viste det sig, at ca. 45 % af dem alene omhandlede de ældres egne problemstillinger, og hvordan de selv kunne løse dem. Det stod i kontrast til de resterende problemstillinger, som alle udspillede sig i samspil med deres pårørende eller det offentlige. Fordelingen fandt vi interessant i forhold til forforståelserne om målgruppens passivitet og opgivende adfærd.

Særligt tre problemstillinger stak markant ud i forhold til de andre. De omhandlende specifikt, at mange ældre følte sig ensomme, at de ikke vidste, hvad de havde ret til som ældre i Danmark, og at de følte sig passive og ikke vidste, hvordan de selv kunne skabe et godt ældreliv. Løsningsforslagene til de tre problemstillinger alene blev diskuteret 60 % mere end de andre problemstillinger. Det understregede et tydeligt billede af den store efterspørgsel blandt de ældre selv om at få løst egne udfordringer.

Stormødet havde fokus på at få inkluderet de ældres egne perspektiver, som viste en stor lyst og viljestyrke hos de ældre. De ville gerne være aktive, men kendte ikke til deres råderum som ældre i Danmark. En mulig etnificering af målgruppens udfordringer kunne blot have skjult denne indsigt og fastlåst de ældre i en marginaliseret position, hvor deres etnicitet, kultur og religion blev anset som barrieren for deres udvikling og samarbejde. Se graf over de ældres udvalgte problemstillinger:

Opsamlende møde om samtalen om alderdommen og urealistiske forventninger

Vi afholdt efterfølgende det afsluttende og opsamlende netværksmøde for alle tre pårørendenetværksgrupper. Mødet omhandlede opkvalificeringen af de indsamlede inputs og løsningsforslag fra de ældre og de pårørende til mere konkrete projektidéer. Vi havde opdelt alle løsningsforslag i otte overordnede problemstillinger og særligt én problemstilling blev valgt flest gange af de pårørende.

Problemstillingen var samtalen om alderdommen og de høje – nærmest urealistiske – forventninger, de ældre havde til deres voksne børn. Konkretisering af problemstillingens løsningsforslag handlede særligt om selve faciliteringen af samtalen, hvor mange pårørende søgte mod at få ekstern hjælp til at kunne understøtte en bedre kommunikation.

Andre pårørende talte om, hvordan man kunne gøre brug af de ældres egne livshistorier i samtalen. De reflekterede meget over, hvordan historiefortælling kunne bruges som et redskab til at skabe et nyt sprog for samtale imellem dem.

Den etniske vinkels bud på løsningsforslag vil blive beskrevet i et katalog og vil tjene som inspiration til kommuner og frivilligforeninger om, hvordan de kan rumme og samarbejde bedre med denne målgruppe af ældre og deres pårørende.